

KARTA INFORMACYJNA

ZEZWOLENIE NA EKSHUMACJE I PRZEWÓZ ZWŁOK LUB SZCZĄTKÓW LUDZKICH

Ekshumacja – polega na wydobyciu zwłok lub szczątków z grobu lub miejsca tymczasowego pochówku, w celu przeniesienia ich i pochowania w innym miejscu albo przeprowadzenia oględzin lekarsko-sądowych.

I. Wymagania dotyczące ekshumacji zwłok lub szczątków ludzkich i ich transportu określa:

1. ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. *o cmentarzach i chowaniu zmarłych* (tekst jednolity Dz. U. z Dz. U. z 2023 r. poz. 887);
2. rozporządzenie z dnia 7 grudnia 2001 r. Ministra Zdrowia *w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi* (Dz. U. Nr 153, poz. 1783 ze zm.);
3. rozporządzenie z dnia 6 grudnia 2001 r. Ministra Zdrowia *w sprawie wykazu chorób zakaźnych, w przypadku których stwierdzenie zgonu wymaga szczególnego postępowania ze zwłokami osób zmarłych na te choroby* (Dz. U. Nr 152, poz. 1742);
4. rozporządzenie z dnia 27 grudnia 2007 r. Ministra Zdrowia *w sprawie wydawania pozwoleń i zaświadczeń na przewóz zwłok i szczątków ludzkich* (Dz. U. Nr 249, poz. 1866);
5. rozporządzenie z dnia 7 marca 2008 r. Ministra Infrastruktury *w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków* (Dz. U. Nr 48, poz. 284);
6. rozporządzenie z dnia 23 marca 2011 r. Ministra Zdrowia *w sprawie sposobu przechowywania zwłok i szczątków* (Dz. U. Nr 75, poz. 405).

Wniosek o wydanie zezwolenia oraz dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa albo jego odpisu **zwolniony jest z opłaty skarbowej** (zob. art. 2 ust. 1 pkt 1 lit. g *ustawy o opłacie skarbowej* – stanowisko Ministerstwa Finansów Departament Podatków Sektorowych, Lokalnych oraz Podatku od Gier znak: PS1.846.11.2018 z dnia 25 maja 2018 r.).

II. Definicje.

1. **Ekshumacja** – polega na wydobyciu zwłok lub szczątków z grobu lub miejsca tymczasowego pochówku, w celu przeniesienia ich i pochowania w innym miejscu albo przeprowadzenia oględzin lekarsko-sądowych.
2. **Grób ziemny** – należy przez to rozumieć dół w ziemi, do którego składa się trumnę ze zwłokami lub urnę i zasypuje ziemią;
3. **Grób murowany** – należy przez to rozumieć dół, w którym boki są murowane do poziomu gruntu, do którego składa się trumnę ze zwłokami lub urnę;
4. **Grób rodzinny** - należy przez to rozumieć grób przeznaczony do składania dwóch lub więcej trumien ze zwłokami lub urn;
5. **Katakumby** –należy przez to rozumieć pomieszczenie z niszami w ścianie, przeznaczone do pochówku zwłok;
6. **Kolumbarium** – należy przez to rozumieć budowlę z niszami przeznaczonymi do składania urn;
7. **Przewóz** – należy przez to rozumieć przewóz zwłok lub szczątków ludzkich: koleją, samolotem, statkiem w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i poza jej granice.

III. Ekshumacja zwłok lub szczątków i ich przewóz.

1. Wniosek.

- 1.1. Postępowanie w zakresie wydania zezwolenia na przeprowadzenie ekshumacji zwłok i ich przewóz na terenie RP lub poza granicę RP prowadzone jest przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego (PPIS, organ), na podstawie przepisów *Kodeksu postępowania administracyjnego* organ z urzędu przestrzega swojej właściwości miejscowej i rzeczowej (*zob. art. 37 ust. 1 ustawy o PIS i art. 20a ust. 2 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych*).
- 1.2. Postępowanie prowadzone jest na wniosek osoby uprawnionej lub działającej w jej imieniu pełnomocnika (*zob. art. 61 § 1 Kpa w zw. z art. 14 ust. 1, art 15 ust. 1 pkt 1 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych*).
- 1.3. Osoba uprawniona jest stroną postępowania administracyjnego (*zob. art. 28 Kpa*).
- 1.4. Postępowanie o wydanie zezwolenia na ekshumację i przewóz zwłok lub szczątków ludzkich następuje na umotywowany wniosek osoby uprawnionej do pochowania zwłok lub szczątków za zezwoleniem właściwego inspektora sanitarnego zgodnie z art. 10, art. 14 ust. 1 i 2 i art. 15 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 roku *o cmentarzach i chowaniu zmarłych*.
- 1.5. Osobami uprawnionymi do złożenia wniosku są:
  - 1) najbliższa pozostała rodzina osoby zmarłej:
    - pozostały małżonek (a) osoby zmarłej,
    - krewni zstępni,
    - krewni wstępni,
    - krewni boczni do czwartego stopnia pokrewieństwa,
    - powinowaty w linii prostej do pierwszego stopnia,
  - 2) osoba która zobowiązała się dobrowolnie do pochowania osoby zmarłej¹;
  - 3) wskazana przez zmarłego osoba mająca zająć się pochówkiem².
- 1.3. Prawo osobiste do zmiany miejsca spoczyniania zwłok **jest prawem wspólnym wszystkich żyjących członków najbliższej rodziny zmarłego**, zatem na przeprowadzenie ekshumacji **wymagana jest zgoda wszystkich osób uprawnionych**.
- 1.4. Wniosek strony musi zawierać dane niezbędne do wydania zezwolenia, określone w załącznikach do Procedury – „*Wniosek o wydanie zezwolenia na ekshumację i przewóz*” lub „*Wniosek o wydanie pozwolenia na przewóz zwłok lub szczątków ludzkich: kolejną, samolotem, statkiem w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i poza jej granice*”.
- 1.5. Jeżeli we wniosku nie wskazano adresu wnoszącego i nie ma możliwości ustalenia tego adresu na podstawie posiadanych danych, wniosek pozostawia się bez rozpoznania (*zob. art. 64 § 1 Kpa*).
- 1.6. Jeżeli wniosek nie czyni zadość innym wymaganiom ustalonym w przepisach prawa, a w szczególności gdy nie zawiera danych niezbędnych do wydania decyzji, PPIS wzywa wnoszącego do usunięcia braków w terminie siedmiu dni z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków spowoduje pozostawienie podania bez rozpoznania (*zob. art. 64 § 2 Kpa*).
- 1.7. O wszczęciu postępowania o wydanie zezwolenia na ekshumację oraz o zakończeniu postępowania, zebraniu dowodów i materiałów oraz o możliwości zgłoszenia żądań przed wydaniem decyzji, PPIS zawiadamia poza Wnioskodawcą pozostałe strony postępowania, a jeżeli działają one przez pełnomocnika, tego ustanowionego pełnomocnika.
- 1.8. Postępowanie kończy się wydaniem przez organ:

¹Wyrok z dnia 22 października 2009 r. Naczelnego Sądu Administracyjnego sygn. akt II OSK 1620/08

² Wyrok z dnia 14 maja 1982 r. Sądu Najwyższego - Izba Cywilna i Administracyjna sygn. akt IV CR 171/82

- 1) postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania w trybie art. 61a Kpa, na które stronie służy zażalenie;
  - 2) zezwolenia w formie decyzji administracyjnej;
  - 3) odmową wydania zezwolenia w formie decyzji administracyjnej.
- 1.9. Po uprawomocnieniu się decyzji zezwalającej na ekshumację lub w sytuacji gdy decyzja zezwalająca jest zgodna z wolą wszystkich stron (art. 130 § 4 Kpa), Wnioskodawca zobowiązany jest, zawiadomić Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o terminie ekshumacji na 7 dni przed ustalonym terminem przeprowadzenia ekshumacji celem umożliwienia sprawowania nadzoru (§ 12 ust. 2 pkt 1 rozporządzenie z dnia 7 grudnia 2001 r. Ministra Zdrowia *w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi*). **Brak zawiadomienia stanowi wykroczenie zagrożone karą aresztu lub grzywny** (art. 18 w zw. z art. 21 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. *o cmentarzach i chowaniu zmarłych*). Ekshumacja nie może być przeprowadzona przed uprawomocnieniem się decyzji zezwalającej na ekshumację lub w przypadku braku zgody wszystkich stron przed uprawomocnieniem się decyzji (art. 130 § 4 Kpa).
2. **Ekshumacja.**
- 2.1. Ekshumacja osób zmarłych na choroby zakaźne, **nie może** być przeprowadzona **przed upływem 2 lat** od dnia zgonu (art. 15 ust. 3 ustawy *o cmentarzach i chowaniu zmarłych*). Do chorób tych zalicza się: cholera, dur wysypkowy i inne riketsjozy, dżumę, gorączkę powrotną, nagminne porażenie dziecięce, nosacizna, trąd, wąglik, wścieklizna, żółta gorączka i inne wirusowe gorączki krwotoczne.
- 2.2. Ekshumacja zwłok i szczątków jest dopuszczalna w okresie **od 16 października do 15 kwietnia** we wczesnych godzinach rannych.
3. Przewóz zwłok lub szczątków ludzkich.
- 3.1. Zezwolenie Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego wymagane jest na przewóz zwłok i szczątków:
- 1) koleją, samolotami i statkami w granicach Rzeczypospolitej Polskiej,
  - 2) oraz poza granice Rzeczypospolitej Polskiej, w przypadku gdy zgon nastąpił na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- 3.2. Jeżeli zwłoki lub szczątki będą przewożone poza granice RP celem ich pochowania, do wniosku Wnioskodawca powinien dołączyć:
- 1) wymagane dokumenty właściwej władzy państwa, na którego terytorium zwłoki mają być pochowane lub oświadczenie o braku konieczności takiej zgody;
  - 2) wymagane dokumenty właściwej władzy państwa, przez którego terytorium zwłoki mają być przewożone, lub oświadczenie o braku konieczności takiej zgody.
  - 3) karta zgonu lub inny dokument urzędowy wykluczający zgon z powodu choroby zakaźnej.
- 3.3. Zezwolenia na przewóz zwłok osób zmarłych na choroby zakaźne poza granice Rzeczypospolitej Polskiej nie wydaje się **przed upływem 2 lat** od dnia zgonu (art. 14 ust. 5 ustawy *o cmentarzach i chowaniu zmarłych*).
4. **Spór pomiędzy osobami uprawnionymi (dotyczący ekshumacji) – zawieszenie postępowania.**
- 4.1. W przypadku wniesienia sprzeciwu przez którąkolwiek osobę z grupy osób uprawnionych w zakresie objętym złożonym wnioskiem o ekshumację, powstaje spór pomiędzy osobami uprawnionymi. W takim przypadku PPIS ustala:
- 1) w jakim stopniu uprzywilejowane są osoby występujące z przeciwstawnymi żądaniem;

- 2) czy sprzeciw wniosła osoba uprawniona³.
- 4.2. Jeżeli sprzeciw wniosła osoba uprawniona, organ zawiesza wszczęte postępowanie na podstawie art. 97 § 1 pkt. 4 Kpa, gdyż rozpatrzenie sprawy i wydanie decyzji zależy od uprzedniego rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez właściwy Sąd Okręgowy Wydział Cywilny i wzywa wnioskodawcę, aby w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się postanowienia, wystąpił do tego Sądu, o rozstrzygnięcie zaistniałego sporu, i do poinformowania go o wyniku rozstrzygnięcia PPIS.
- 4.3. O zawieszeniu postępowania organ zawiadamia strony postępowania.
- 4.4. Gdy ustąpią przyczyny uzasadniające zawieszenie postępowania, PPIS podejmuje postępowanie z urzędu lub na żądanie strony, zawiadamiając o tym fakcie strony postępowania.

Tryb odwoławczy.

Od decyzji stronie służy odwołanie do Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, 31-202 Kraków, ul. Prądnicka 76, za pośrednictwem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bochni, w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia.

---

³ Wyrok z dnia 1 czerwca 2011 r. WSA w Poznaniu, sygn. akt IV SA/Po 304/11